

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ. ЕТНОЛІНГВІСТИКА

УДК 811.161.2:[398 + 34]

Тетяна Космеда, д-р. філол. наук, проф.
Університет імені Адама Міцкевича в Познані, Польща

ЩЕ РАЗ ПРО ХАРАКТЕР НАРОДУ І ХАРАКТЕР МОВИ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ

У статті йдеться про дискусію стосовно актуальності й чинності теорії “мовної відносності” Сепіра-Уорфа, в основу якої покладено факти порівняння й інтерпретації явищ мови і культури, вивчення їхньої взаємодії і взаємовпливу і, як наслідок, виокремлення феноменів “характер мови” і “характер народу”. Доводиться некоректність заперечення проблематики лінгвокультурології, понять мовної та концептуальної картини світу, мовного світобачення, світовідчуття і світорозуміння. Розвінчуються міфи щодо статусу та специфіки функціонування української мови. З проблематикою лінгвокультурології деякі науковці недоречно пов’язують явище лінгвонаціоналізму, що однак може виявлятися лише в умовах функціонування домінувальної (панівної) мови соціуму, мови, що нав’язується. Мовознавці доводять факт русифікації в українському мовному просторі, українській лінгвокультурі, її вплив на характер нації і характер мови, що має вияв на всіх рівнях мовної системи. Лінгвонаціоналізм за сприятливих умов замінюється на лінгвопатріотизм, який має частковий вияв у сучасній українській лінгвокультурі.

Ключові слова: лінгвокультура, лінгвонаціоналізм, лінгвопатріотизм, русифікація, теорія “мовної відносності”, “характер мови”, “характер народу”.

Теорія, в основу якої покладено факти порівняння й інтерпретації явищ мови і культури, вивчення їхньої взаємодії і взаємовпливу і, як наслідок, виокремлення феноменів “характер мови” і “характер народу” має давню дослідницьку традицію, починаючи від В. фон Гумбольдта, О. Потебні, основоположників гіпотези чи теорії мовної відносності Е. Сепіра та Б. Уорфа і завершуючи працями видатних учених кінця ХХ – поч. ХХІ ст., зокрема Ю. Апресяна, Н. Арутюнової, А. Вежбицької, Є. Барт-

мінського, С. Єрмоленко, Л. Лисиченко, Д. Лихачова, В. Маслової, В. Телія, О. Ткаченка, Ж. Соколовської, Ю. Степанова, О. Шмельова та ін. Проте деякі сучасні мовознавці, указуючи на некоректність понять “мовна і концептуальна картина світу”, що мають сакрально-міфологічний характер, категорично заперечують право на існування зазначеної теорії [Див.: От лингвистики к мифу].

Отже, феномен “мовної відносності” – “гіпотеза” це чи “теорія” – залишається відкритою проблемою, незважаючи на те, що в сучасному мовознавстві виокремилася наукова парадигма, в основу якої покладено методологію лінгвокультурології. У вишівські програми кінця ХХ ст. в Україні ввійшла й навчальна дисципліна під такою самою назвою – “Лінгвокультурологія”. Методологічною основою цієї дисципліни є положення про те, що мова кожного народу є джерелом відомостей про його історію, формування та становлення ментальності, отже, мова відображає світобачення, світорозуміння й світовідчуття народу. Це знайшло підтвердження й у відкриттях психологічного мовознавчого напрямку, насамперед у виявленні внутрішньої форми слова, його етимології, асоціативних значень і под., а також у когнітивній лінгвістиці, основними поняттями якої є мовна і когнітивна картина світу, що співвідносяться як сукупність уявлень про світ, які відклалися в колективній свідомості мовців відповідної лінгвокультури, певний спосіб концептуалізації дійсності, спосіб моделювання комунікації, комунікативних стратегій, тактик тощо [Див.: Космеда 2000; Космеда 2010].

Російська дослідниця А. Павлова, як нам видається, дещо абсолютизує положення цієї теорії, частково викривлюючи і спотворюючи їх. Порівняймо: “Уверенность, что мышление полностью деформировано языком, т. е равно языку и языком исчерпывается, логически влечет за собой вывод о принципиальной непохожести способов мышления и мировидения народов, разговаривающих на разных языках. При последовательном отношении к этому принципу придется отрицать существование таких явлений, как переводимость, билингвизм и синонимия, поскольку если языковые единицы идентичны мыслительным, то каждый конкретный способ (форма) выражения уникален

и несет в себе специфическую мысль. Следовательно, сходство между мышлениями различных народов в принципе отсутствует, как отсутствует и способность владения двумя и более языками одновременно: ведь одну и ту же мысль нельзя выразить на двух разных языках. Также неосуществим процесс формулирования одной мысли разными способами посредством одного языка” [Павлова : 5].

Однак ніхто ж і не стверджує, що мислення абсолютно деформує мовлення. Відомо, що гарне (вільне) володіння іноземною мовою можливе лише тоді, коли людина не перекладає свої висловлювання з рідної мови, а мислить категоріями іншої мови, використовуючи її структурні складники, конструкції, ураховуючи типові лакуни, символи, конотації, асоціації, метафорику, паремійну систему, граматичні конструкції, зокрема, й специфічні, характерні лише для кожної відповідної мови, систему стилістичних засобів, зокрема й фольклорних, типові комунікативні стратегії і тактики, етикетні формули, правила тощо. Теорія мовної і комунікативної компетенції Н. Хомського також ураховує наявність національної компоненти. Якщо це все не брати до уваги, то можуть виникнути мовленнєві девіації, відсутність розуміння й порозуміння в комунікації загалом. А в основі сучасної перекладацької діяльності, як відомо, лежить принцип адекватності передачі думки, передусім смислу, насамперед прагматики.

Ту саму думку, звісно, можна передати в кожній мові різними засобами, кожна мовна особистість може по-своєму омовлювати ту саму думку, описувати ту саму ситуацію, згадаймо тексти художньої літератури, що відкладені у свідомості кожної мовної особистості, адже, наприклад, про кохання пишуть по-різному представники як однієї, так і різних лінгвокультур, своєрідно використовуючи відповідні мовні засоби. Ті самі тексти комусь подобаються, а комусь – ні.

На сьогодні існують праці про національну специфіку мовної поведінки, що віддзеркалюється в різних видах дискурсу, наприклад, епістолярного [Див.: Богдан], ідеться про національну

специфіку риторики, розмовного мовлення представників різних націй [Див.: Космеда 2005].

У соціолінгвістиці побутує поняття “мовна біографія” окремої особистості чи “мовна біографія” народу загалом, що впливає на національний характер. Це добре показано, зокрема, в аналізі мовної особистості С. Руданського [Див.: Космеда 2015].

О. Ткаченко численними прикладами, рефлексіями на мовний матеріал, міркуваннями й узагальненнями переконує, що “мова і національна ментальність співвідносяться як форма і зміст національної словесно-розумової культури в найширшому сенсі цього поняття. У мові виявляється національна ментальність, яка, у свою чергу, найбільшою мірою пояснює потребу в існуванні окремої національної мови” [Ткаченко : 3]. Учений виокремлює мовні критерії національної ментальності, що виявляються на всіх рівнях мовної системи. Разом із тим дослідник, ніби дискутуючи з А. Павловою, наголошує, що “національно своєрідне переплетене із загальнолюдським, загальнозональним. Для українців як європейців – середземно-морсько-(пост)християнським, загальноареальним, для них же, як із частиноареальним, – з чорноморсько-балтійським. Тому своєрідність національної ментальності кожного народу – це цілісна система, де дуже часто важить не стільки абсолютна її специфічність, – в кожній-бо її рисі можна знайти ті чи ті аналоги з-поза даного етносу, – скільки неповторне поєднання свого і спільного з іншими народами, а нерідко з огляду на це й своєрідна питома вага, сприйняття й розвиток у ній спільного з іншими народами. Так, усім народам Європи властивий спільний фонд афоризмів, крилатих слів, успадкований з часів античності, що дуже часто, крім перекладної рідномовної форми, виступає в спільній для всіх формі латинської мови. Але ця спільність аж ніяк не монолітна як за формою, так і за сприйняттям, отже, вона значною мірою нерівна. Так, насамперед, різні європейські народи, зокрема романські, мають різні національні традиції озвучення латинських текстів. Звідси розбіжність формальна” [Ткаченко : 5–6].

Існують факти некоректності щодо мовної відносності, які можуть омовлювати й нефахівці. Наведемо фрагмент художнього твору – романтичного оповідання Максима Горького “Стару-

ха Изергиль”, де виявилася надто різкою й категоричною оцінка ментальності поляків і польської мови загалом, порівняймо: <...> бог дал полякам змеиный язык за то, что они лживы. Така оцінка є надто суб’єктивною, категоричною і нетолерантною. Однак цю думку вербалізував письменник, а не науковець, хоч, думаю, що такі оцінки художників слова не сприяють налагодженню дружніх стосунків між народами-сусідами і, можливо, це є одним з мовних виявів російської ментальності, мовної свідомості росіян, що полягає у зверхньому ставленні до представників інших національностей, у приниження їхньої гідності, у надання негативної оцінки чужій мові. Л. Булаховський, щоправда, спробував пояснити репрезентовану вище оцінку польської мови різним асоціативним сприйняттям довкілля, суб’єктивністю людського чинника у сприйнятті звукових сигналів, порівн.: “<...> естетична оцінка мовних звучань може бути до протилежності різною в представників різних народів і в різних людей. Наприклад, фонетичну особливість польської мови – перевагу в ній сичань – свистячих і шиплячих приголосних цілком одмінно оцінює великий майстер польської мови Г. Сенкевич і устами своєї героїні старухи Изергиль росіянин Максим Горький. За Г. Сенкевичем (його промова про Ю. Словацького), “бог, створюючи поляків, сказав їм: “Ось я даю вам ковке золото та дзвінку мідь, а ви створіть з них мову свою”. Для героїні Максима Горького польське сичання – неприємна риса польської мови, з якої вона наївно робить негативний висновок взагалі про психологію народу. Звичайно, такі гадки, як позитивні, так і негативні, викликані суб’єктивними відчуттями і можуть заслуговувати на увагу науки лише тією, взагалі незначною мірою, якою їх можна враховувати як факти свідомості якихось великих людських груп [Булаховський : 228]. У наведеному контексті Л. Булаховський продемонстрував високий рівень толерантності, зразок коректності, однак м’яко натякнув на відповідну національну рису росіян.

Вивчаючи дієслова зорової перцепції російської і польської мов, польська дослідниця Д. Слуп’янек-Тайнерт також зауважила, що й зорова перцепція слугує вираженню соціальних

концептів, відповідних смислів, які відображають національну специфіку, характер відповідного народу. Дослідниця доводить, що система дієслів зорової перцепції російської мови засвідчує: для росіян характерно здійснювати контроль над ким- чи чим-небудь. Такий висновок базується на факті наявності в російській мові значної кількості відповідних дієслів та активності їхнього вживання (порівн.: *досматривать, присматривать, наблюдать, надзирать, обследовать, осмотреть, смотреть*). На думку згаданої дослідниці, “связь заботы, присмотра, контроля над кем-чем-либо отражается в русском языке, а употребление глаголов зрительной перцепции в обсуждаемых значениях является более естественным признаком русского языка по сравнению с языком польским (*Национальный корпус* фиксирует намного больше подходящих примеров, чем *Korpus PWN*): хорошо, если контроль уместен, плохо, если контроль нарушает свободу личности” [Слупняк-Тайнэрт : 192–193]. Додамо до цього, що контроль проектується не лише на особистість, але й на колективи, об’єднання, товариства, народності, нації, народи та їхні мови, що показує вся історія Росії.

А. Павлова заперечує факт відображення ментальних рис народу і в граматиці його мови. Спроби надати характеристики подібним фактам вона називає лінгвонаціоналізмом [Предисловие : 10]. Про лінгвонаціоналізм пише й А. Штекенброк, наголошуючи, що “под лингвонационализмом <...> понимается воплощенная в языковых формах (дискурсах) идеологизация языка и как такового, и как средства коллективной самоидентификации” [Штекенброк : 62].

Але ж лінгвонаціоналізм може виявляти лише панівна нація, що визнає вторинність чужих мов стосовно їхньої (панівної), вона і створює відповідні міфи, як-от: про “старшого брата”, а, відповідно, і “старшу” мову, заперечує відповідні статуси інших мов, наголошуючи, наприклад, що українська мова є діалектом, що вона не може виконувати функцію державної мови, оскільки не має такої традиції. При цьому підкреслюється факт добровільного прагнення до вивчення російської мови народами

СРСР, відсутність здатності до філософських міркувань нерозвиненими мовами тощо.

Відомо, що саме негативний вплив панівних мов призвів до позитивної видозміни української мови – виникнення варіантів та дублетів, що репрезентувало своєрідність її поступу. Українцям доводилося “всіляко градувати і дозувати” [Ткаченко : 17]. Такий спосіб поведінки народу, а згодом і його ментальна риса відбилися в мові, закодувалися в ній і “вилилися” в широкий варіативності лексико-граматичної системи, її синонімії. Народ, перейнятий асоціальними, антигромадськими настроями, що особливо запанували після ліквідації козаччини, і в мові відбив відповідну “двоїстість”, варіативність: “через це й мова його двоїста, бо, не бажаючи, щоб його спіймали на слові, він висловлюється так, щоб його слова можна було витлумачити по-різному, зокрема так, як бажано владі чужинців, які над ним панують” [Ткаченко : 19].

А ще, вочевидь, пасивність нації, яку постійно гнобили, призвела до того, що мовчазне вираження її супротиву, прагнення до активних дій, марення про них своєрідно відбилосся в наданні переваг активним дієслівним формам і відповідним синтаксичним конструкціям. Можливо, так через мову виражалося прагнення бути активним господарем і захисником власної державності, чого й досі бракує українській нації.

О. Ткаченко так характеризує механізм граматикалізації ментальності народу: “Очевидно, зв’язок тут такий: національна ментальність попередніх поколінь поступово шляхом чи то відповідних змін, чи відбору слів і форм відбивала в мові свої риси, накладала на неї відбиток, а згодом уже розвинена мова давала й дає вже готові, адекватні форми для відбиття рис національної ментальності, сама якоюсь мірою цю ментальність формуючи” [Ткаченко : 24], адже створення й удосконалення граматичних засобів має передусім одну важливу мету – обслуговувати думку мовця.

В аспекті сказаного актуальним є навчальний посібник із граматики української мови, підготовлений О. Микитюк, де послідовно репрезентовано національну своєрідність українсь-

кої мови, передусім на рівні граматики. О. Микитюк дає змогу зрозуміти студентам, що Росія здійснювала контроль над розвитком української мови, насаджуючи їй свої правила, заперечуючи її самостійність, зрештою, забороняючи її загалом, що простежуємо, починаючи від графіки (наприклад, заборона й вилучення літери г), орфоєпії (наприклад, заборона відповідного звука [г]), лексики (заміна українських лексем та усталених виразів на російські) й закінчуючи граматичними категоріями і формами, відповідними моделями. Національне, самобутнє, українське внаслідок відповідного контролю і впливу нейтралізувалося, ліквідувалося і забулося. Тепер тяжко повернути втрачене, оскільки мова через певний тиск пішла не тим шляхом розвитку, що був для неї природним, оскільки почали моделюватися відповідні псевдонорми, з'явилися такі мовні феномени, як суржик, а в останні роки й “азірівщина”.

Уважаю, що деякі українські артисти, наприклад, Андрій Данилко (Верка Сердючка) тому й “обожнювані” в Росії, що показують відсутність чистої української мови, моделюють тип мовної особистості з низьким рівнем компетенції, психотип примітивного зросійщеного українця. Уважаю, що діяльність подібних артистів не приносить користі українській культурі.

Натомість наведемо приклади з навчально-дидактичних матеріалів О. Микитюк, що сприяють виробленню лінгвопатріотизму. Так, тема “Іменник” містить інформацію про самобутність українського субстантиву, зокрема зазначена авторка виокремлює такі параграфи, як “Самобутність категорії роду в українській мові”, “Самобутність категорії числа в українській мові”, “Самобутність українського відмінювання” тощо. А в темі “Прикметник”, наприклад, зазначено, що “самобутніми в українській мові є словосполуки з присвійним (чи відносним) прикметником та іменником (які обстоював І. Огієнко як стиліст). Саме такі форми притаманні поезії Т. Шевченка: *пророче слово, Максимова хата, Петрова мова, сотникова хата, Катрин брат, хутір бондарів, батькова дитина, вдовин син, Мазепин собор*” [Микитюк : 252].

Сьогодні нарізла потреба проаналізувати наслідки “контролю” великоросами української мови, пояснити, звідки з’явилися і чим мотивовані негативні явища її функціонування, якими є правдиві тенденції її розвитку та якими є, можливо, й псевдо-тенденції, які граматичні моделі самотутні, а які привнесені, і чому сьогодні нам потрібен лінгвопатріотизм.

Отже, безперечно, “характер мови” і “характер народу” є взаємозалежними поняттями, а лінгвонаціоналізм, що мав місце в українському мовному просторі як вияв послідовної русифікації, слід відокремлювати від лінгвопатріотизму, що, звичайно, має місце в сучасній українській лінгвокультурі. Українська нація ніколи не пропагувала лінгвонаціоналізм, однак Росія його проектувала на українську лінгвокультуру впродовж кількох століть, породжуючи низку вигідних для неї міфів, які настав час “розвінчати”. Настав час пропагувати лінгвопатріотизм, що має бути програмним завданням українських мовознавців, усіх діячів української культури в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богдан С. К. Епістолярна поведінка українців у XIX–XX ст.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. К. Богдан. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 272 с.
2. Булахівський Л. А. Питання про благозвучність мов / Л. А. Булахівський // Булахівський Л. А. Вибрані праці : У 5 томах : Загальне мовознавство. – Т. 1. – Київ : Наукова думка, 1975. – С.227–228.
3. Космеда Т. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки / Т. Космеда. – Львів : Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 350 с.
4. Космеда Т. Комунікативна компетенція І. Франка: міжкультурні, інтер-персональні, риторичні виміри / Т. Космеда. – Львів : ПАІС, 2005. – 328 с.
5. Космеда Т. А. Лінгвоконцептологія; мікроконцептосфера *СВЯТКИ* в українському мовному просторі / Т. А. Космеда, Н. В. Плотнікова. – Львів : ПАІС, 2010. – 380 с.
6. Космеда Т. А. Степан Руданський: феномен моделювання “живого” мовлення українців / Т. А. Космеда, Т. Ф. Осіпова, Н. В. Піддубна ; за наук. ред. Т. А. Космеди. – Харків-Познань-Дрогобич : Коло, 2015. – 312 с.
7. Микитюк О. Сучасна українська мова: самотутність, система, норма : навч. посібник. – 2-е вид., доп. / О. Микитюк. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 440 с.
8. От лингвистики к мифу: Лингвистическая культурология в поисках “этнической семантики”: Сборник статей / сост. А. В. Павлова. – СПб. : Антология, 2013. – 352 с.

9. Павлова А. В. Предисловие составителя // От лингвистики к мифу: Лингвистическая культурология в поисках “этнической семантики” : Сборник статей / сост. А. В. Павлова. – СПб. : Антология, 2013. – С. 5–24.

10. Слупняк-Тайнэрт Д. Когнитивный анализ глаголов зрительной перцепции в русском и польском языках: кандидатская диссертация / Д. Слупняк-Тайнэрт. – Познань : Университет имени Адама Мицкевича в Познани, 2015. – 236 с.

11. Ткаченко О. Б. Мова і національна ментальність (спроба сучасного синтезу) / О. Б. Ткаченко. – К. : Грамота, 2006. – 240 с.

12. Штекенброк А. Лингвонационализм. Языковая рефлексия как посредник коллективной самоидентификации в Германии (1617–1945) (выдержки из книги) // От лингвистики к мифу: Лингвистическая культурология в поисках “этнической семантики” : Сборник статей / сост. А. В. Павлова. – СПб. : Антология, 2013. – С. 62–94.

REFERENCES

1. Bogdan S. K. (2013) Epistolarna povedinka ukrajinciv u XIX-XX st. [*Epistolary Behaviour of the Ukrainians in the XIX-XX centuries*]. Luczk: Vezha-Druk, 272 p. (in Ukrainian).

2. Bulaxovskij L.A. (1975) Pytannya pro blagozvuchnist mov [*Question about Euphony of Languages*]. Selected works: In 5 vols: General Linguistics. Kyiv: Naukova dumka, vol. 1, pp. 227-228 (in Ukrainian).

3. Kosmeda T. (2000) Aksiologichni aspekty pragmalingvistyky: formuvannya i rozvytok kategoriyi ocinky [*Axiological Aspects of Pragmalinguistics: Formation and Development of Estimation Category*]. Lviv: Vydavnytstvo LNU im. I. Franka, 350 p. (in Ukrainian).

4. Kosmeda T. (2005) Komunikatyvna kompetenciya I.Franka: mizhkulturni, interpersonalni, rytorychni vymiry [*I. Franko's Communicative Competence: Intercultural, Interpersonal Rhetoric Dimensions*]. Lviv: PAIS, 328 p. (in Ukrainian).

5. Kosmeda T. A., Plotnikova N. V. (2010) Lingvokonceptologiya; mikrokonceptosfera SVYATKY v ukraïnskomy movnomu prostori [*Linguistic Conceptology; Microconcept Sphere SVIATKY in Ukrainian Linguistic Space*]. Lviv: PAIS, 380 p. (in Ukrainian).

6. Kosmeda T.A., Osipova T.F., Piddubna N.V. (2015) Stepan Rudanskyj: fenomen modelyuvannya “zhyvogo” movlennya ukrajinciv [*Stepan Rudanskyi: Phenomenon of Modelling of “Live” Speech of the Ukrainians*]. Xarkiv-Poznan-Drogobych: Kolo, 312 p. (in Ukrainian).

7. Mykytyuk O. (2012) Suchasna ukrajinska mova: samobutnist, systema, norma [*Modern Ukrainian: Originality, System and Norm*]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoyi politexniki, 440 p. (in Ukrainian).

8. Pavlova A.V. (ed.) (2013) Ot lingvistiki k mifu: Lingvisticheskaya kulturologiya v poiskakh “etnicheskoy semantiki”: Sbornik statey [*From Linguistics to Myth: Linguistic Cultorology in Search of “Ethnic Semantics”*]. Sankt-Peterburg: Antologiya, 352 p. (in Russian).

9. Pavlova A. V (2013) Predislovie sostavitelya [*Editor's Introduction*]. From Linguistics to Myth: Linguistic Cultorology in Search of “Ethnic Semantics”. Sankt-Peterburg: Antologiya, pp. 5-24 (in Russian).

10. Slupnyak-Taynert D. (2015) Kognitivnyy analiz glagolov zritelnoy pertseptsii v russkom i polskom yazykakh: kandidatskaya dissertatsiya [*Cognitive Analysis of Verbs of Visual Perception in Russian and Polish*]. Poznan: Universitet imeni Adama Mitskevicha v Poznani, 236 p. (in Russian).

11. Tkachenko O.B. (2006) Mova i nacionalna mentalnst (sproba suchasnogo syntezy) [*Language and National Mentality (Attempt of Modern Synthesis)*]. Kyiv: Gramota, 240 p. (in Ukrainian).

12. Shtekenbrok A. (2013) Lingvonatsionalizm. Yazykovaya refleksiya kak posrednik kollektivnoy samoidentifikatsii v Germanii (1617-1945) (vyderzhki iz knigi) [*Linguistic Nationalism. Language Reflection as Mediator of Collective Self-Identification in Germany (1617-1945) (Extracts from the Book)*]. *From Linguistics to Myth: Linguistic Culturology in Search of "Ethnic Semantics"*. Sankt-Peterburg: Antologiya, pp. 62-94.

Стаття надійшла до редколегії 16.01.15

Татьяна Космеда, д-р філол. наук, проф.
Університет імені Адама Мицкевича в Познані, Польща

Еще раз о характере народа и характере языка: миф или реальность

В статье речь идет о дискуссии относительно актуальности и действительности теории "языковой относительности" Сепира-Уорфа, в основу которой положены факты сравнения и интерпретации явлений языка и культуры, изучение их взаимодействия и взаимовлияния и, как следствие, выделение феноменов "характер языка" и "характер народа". Обращается внимание на некорректность отрицания проблематики лингвокультурологии, понятий языковой и концептуальной картины мира, языкового мировидения, мировосприятия и миропонимания. Развенчиваются мифы относительно статуса и специфики функционирования украинского языка. С проблематикой лингвокультурологии некоторые ученые некорректно связывают явление лингвонационализма, что, очевидно, может наблюдаться лишь в условиях функционирования доминирующего (господствующего) языка в социуме, языка навязываемого. Лингвисты указывают на факт наличия русификации в украинском языковом пространстве, украинской лингвокультуре, ее влияние на характер нации и на характер языка, что проявляется на всех языковых уровнях. Лингвонационализм при благоприятных условиях превращается в лингвопатриотизм: данное явление частично наблюдаем в современной украинской лингвокультуре.

Ключевые слова: лингвокультура, лингвонационализм, лингвопатриотизм, русификация, теория "языковой относительности", "характер языка", "характер народа".

Tetiana Kosmeda, Dr Hab., Professor
Poznan Adam Mitskewych University, Poland

About character of nation and character of language: myth or reality

The article focuses on the discussion concerning the topicality and the validity of the theory of “the language relativity” of E. Sepir and B. Warf, which consists in the comparison and the interpretation of the language and culture phenomena, the investigation of their interaction and influence and as the consequence, the process of singling out the following phenomena “the character of a language” and “the character of a nation”. A certain incorrectness in the negation of the problem of a linguistic culture studies, the notions: language and conceptual world image, language world vision, world feeling, world understanding have been proved. The myths concerning the status and the specificity of the Ukrainian language functioning have been criticized. Some scientists connect mistakenly the phenomenon of language nationalism with the problems of linguistic culture studies. The phenomenon of language nationalism can be illustrated under conditions of predominant language of the socium, the language which is dictated. The linguists prove the fact russification of in the Ukrainian language space, Ukrainian linguistic culture, the influence on the nation's character, the nation's language which can be found on all language levels. Under favourable conditions the linguistic nationalism is substituted for the linguistic patriotism. This process is partially reflected in modern Ukrainian linguistic culture.

Keywords: linguistic culture, linguistic nationalism, linguistic patriotism, russification, theory of language relativity, “language character”, “nation's character”.